

ფინანსური ინოვაციების ეფექტიანობა ბანკებში და არასაბანკო
საკრედიტო ორგანიზაციებში
**The effectiveness of financial innovation in banks and non-banks
credit institutions**

ქუთათელაძე ალექო

პროფესორი. სტუ

ნიკურაძე რუსუდან

დოქტორანტი. სტუ

Kutateladze Aleko

Professor of GTU

Nikuradze Rusudan

PHD student of GTU

რეზიუმე. ამჟამად ფინანსური ინოვაციების აქტიური დანერგვის აუცილებლობა ნაკარნახევია რიგი ობიექტური ფაქტორებით:

- საბანკო სისტემის განვითარების ექსტენსიური მოდელიდან ინტენსიური განვითარების მოდელზე გადასვლა.

- საბანკო კონკურენციის განმტკიცება დ ამისი მეთოდების პრიორიტეტების შეცვლა, ფასების მეთოდიდან არასაფასო მეთოდზე გადასვლა.

- ფინანსური გლობალიზაცია, რომელიც გამოიხატება უცხოური საბანკო კაპიტალის შემოდგომით, რაც მოითხოვს ცალკეული ბანკების, მთლიანობაში საბანკო სისტემის კონკურენტუნარიანობის ამაღლებას და აღნიშნული ზრდის ურთიერთდამოკიდებულებას გლობალურ ფინანსურ ბაზარზე.

- საზოგადოების ფინანსური კულტურის ზრდა, რაც გამოხატულია ფინანსური პროდუქტებისა და მომსახურებისადმი საზოგადოებრივი ინტერესის გაზრდით და ფინანსური ინოვაციების აუცილებლობის შესახებ ცნობიერების ამაღლებით. ინტერნეტის მეშვეობით ფიზიკური პირების საბანკო ონლაინ ოპერაციების მოცულობა 35.3%-ით, ხოლო მობილური აპლიკაციები- 60% -ით გაიზარდა;

არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციების მზარდი ექსპანსია, რომლებიც საბანკო სექტორის სრულფასოვანი მონაწილეები არიან, იდენტური პროდუქციისა და მომსახურების შეთავაზებით აიძულებენ კომერციულ ბანკებს, არა მარტო გააუმჯობესონ მომსახურების ხარისხი და შეთავაზებული პროდუქტები, არამედ განავითრონ ახალი სერვისები.

არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციების მნიშვნელოვანი როლის შესახებ საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება გამოიხატება იმაში, რომ 2013 წლის სექტემბრიდან ისინი ჩართულები არიან საქართველოს ცენტრალური ბანკის, როგორც მეგარეგულატორის იურისდიქციაში. ამრიგად, არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციები გახდნენ საბანკო სისტემის ნაწილი არა მხოლოდ დეფაქტო, არამედ დეიურე.

ეს ყველაფერი იწვევს ფინანსური ინოვაციების ღრმა და ყოვლისმომცველ შესწავლის აუცილებლობას, რომელიც მოიცავს თეორიული, მეთოდოლოგიური და გამოყენებითი საკითხების დამუშავებას, განვითარების საკითხების შესწავლასა და ღრმა ანალიზს როგორც საბანკო, ასევე არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციების სფეროში.

საკვანო სიტყვები: ფინანსური ეფექტიანობა, კომერციული ბანკები, ფინანსური ინოვაციები, საბანკო სისტემა, ეკონომიკური ეფექტიანობა, სოციალური ეფექტიანობა,

Resume. Currently, the need for active introduction of financial innovations is dictated by a number of objective factors:

- The transition from an extensive model of banking system development to an intensive development model, which is reflected in both the quality of the banks themselves and the quality of the products offered.
- Strengthening banking competition and changing the priorities of its methods. Currently, the key to success for most banks is product differentiation, one of the means of which is to introduce innovation.
- Financial globalization, which is reflected in the inflow of foreign banking capital, which requires the competitiveness of individual banks, the banking system as a whole and this increases interdependence in the global financial market. According to the Bank of Georgia, the share of financial credit organizations with the participation of foreign capital increases by 4.5 % in the first quarter of 2008 and as of November 1, 2014 amounted to 22% of the total number of credit organizations.
- The growth of the financial culture of the society, which is reflected in the increase of public interest in financial products and services and raising awareness of the need for financial innovation. The volume of online banking transactions of individuals through the internet increased by 35.3%, while mobile applications increased by 60%;

- The shift in meeting the need of the population, led by the commercial bank and the pyramid of goals of non-bank credit organizations, requires the introduction of new banking products and new service technologies.

However, not only banks are currently the initiators of the introduction of financial innovations. The modern stage of development is characterized by a significant increase in the role of non-bank credit organizations (Their share in 2018 increased by 4.2% compared to 2008 and as of November 1, 2018 – 91 organizations.) that are actively involved in the introduction of financial innovation.

The growing expansion of non-bank credit organizations, which are full-fledged participants in the banking sector, is offering identical products and services to commercial banks, not only to improve the quality of services and products offered, but also to develop new services.

Raising public awareness about the important role of non-bank credit organizations is reflected in the fact that since September 2013, they have been involved in the jurisdiction of the Central Bank of Georgia as a regulator. Thus, non-bank credit organizations have become part of the banking system not only de facto but also de jure.

All of this leads to the need for in-depth and comprehensive study of financial innovation, which includes the development of theoretical, methodological and applied issues, the study of development issues and in-depth analysis of both banking and non-banking credit organizations.

Key Words: Financial efficiency, Commercial banks, Financial innovations, Banking system, Economic efficiency, Social efficiency.

ძირითადი ტექსტი. კომერციული ბანკების და არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციების საქმიანობაში ფინანსური ინოვაციების შემუშავება და დანერგვა, ინოვაციების დანერგვის აუცილებლობის შეფასება და გათავისება დღეს განსაკუთრებულ ყურადღებას მოითხოვს საფინანსო-საკრედიტო ორგანიზაციების მხრიდან.

ყოველმა კომერციულმა ბანკმა ან არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციამ, ვიდრე დაიწყებს ამა თუ იმ ინოვაციების შემუშავებას და დანერგვას, უნდა შეადგინოს მოქმედების კონკრეტული გეგმა, გააანალიზოს მოსალოდნელი სიძნელებები, პროექტის ღირსებები და ნაკლოვანებები. კონკრეტული

ფაქტორების გათვალისწინებით, ფინანსური ინოვაციების დანერგვის პროცესი შეიძლება იყოს როგორც ეფექტური, ასევე არაეფექტური.

ინოვაციური მენეჯმენტი საქართველოში ჯერ კიდევ არ არის საკმარისად ფართოდ გავრცელებული, ამიტომ კომერციულ ბანკები და არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციები იძულებული არიან, დამოუკიდებლად შეიმუშაონ ეფექტიანობის ინდიკატორები. უნდა აღინიშნოს, რომ თითოეული ორგანიზაციისათვის ეს ინდიკატორები შეიძლება იყოს ინდივიდუალური. ყველაფერი დამოკიდებულია ინოვაციის მიზნებსა და მახასიათებლებზე. როგორც წესი, საერთო და/ან შედარებითი ეფექტიანობის ინდიკატორები გამოიყენება ინოვაციების ეფექტიანობის შესაფასებლად. დასავლურ პრაქტიკაში მიღებულია ინოვაციური პროექტის საერთო ეფექტიანობის შფასების შემდეგი მაჩვენებლები:

- სოციალურ-ეკონომიკური ეფექტიანობის ინდიკატორები,
- კომერციული (დარგობრივი) ეფექტიანობის მაჩვენებლები.

სოციალურ ეფექტიანობასა და კომერციულ ეფექტიანობას შორის პრინციპული განსხვავება მდგომარეობს შემდეგში:

1) სოციალური ეფექტიანობის ინდიკატორები შეიძლება იქნას გამოყენებული ფართომასშტაბიანი პროექტებისთვის და ითვალისწინებს ხარჯებსა და შედეგებს, რომლებიც შესაძლებელს ხდიან ინოვაციური პროექტის განხორციელების შედეგების ღირებულებით გაზომვას მთლიანად საზოგადოებისათვის;

2) კომერციულ ეფექტიანობის ინდიკატორები კი შესაძლებელს ხდიან ინოვაციური პროექტის განხორციელების შედეგების ღირებულებით გაზომვას კონკრეტული დარგისათვის (ჩვენ შემთხვევაში ეს არის საბანკო საქმიანობა).

ფინანსური ინოვაციების მაგალითი, რომელიც ასახავს სოციალურ ეფექტიანობას, არის ინტერნეტ ბანკის შემოღება, ვირტუალური ბანკების შექმნა, ანუ ისეთი ინოვაციები, რომლებიც მთლიანად ცვლის საზოგადოების აზრებსა და შეხედულებებს. ვირტუალური ბანკების მომსახურებით ჯერჯერობით საზოგადოების უმნიშვნელო ნაწილი სარგებლობს, ისინი ამჯობინებენ ტრანზაქციების განხორციელებას ინტერნეტის საშუალებით. აღნიშნული ძირფესვიანად ცვლის კლასიკური ბანკის შესახებ შეხედულებას და საშუალებას გვაძლევს, დავზოგოთ არა მარტო დრო, არამედ ყოველი კლიენტის და თავად ბანკის ფულადი

სახსრები (საკომისიო გადასახადი ასეთ მომსახურებაზე, როგორც წესი, არ არის) და ტრანზაქციული ხარჯები. კომერციული ეფექტიანობა აისახება სხვადასხვა ინოვაციებში, მაგალითად, ახალი ბაზრების დაპყრობა და უკვე არსებულ ბაზარზე საკუთრი კონკურენტუნარიანი პოზიციის გაუმჯობესება.

ი. ქუქი და პ. მაიერსი ²⁷ თავის ნაშრომში „ინოვაციების და ტექნოლოგიების ტრანსფერის შესავალი“ აღნიშნავენ ეფექტიანობის შემდეგ სახეობებს:

- **ეკონომიკური ეფექტიანობა** - გვიჩვენებს დანახარჯების თანაფარდობას პროექტის განხორციელებაზე და მის შედეგებთან; აგრეთვე ფულად ექვივალენტში პროექტის მონაწილეების მიზნებთან და ინტერესებთან შესატყვისობას;

- **პროექტის გარემოსდაცვითი (ეკოლოგიური) ეფექტიანობა** - ასახავს სახელმწიფოს და საზოგადოების თვალსაზრისით ხარჯების და შედეგების შესატყვისობას;

- **სოციალური ეფექტიანობა** - აქ ასახულია მთლიანობაში განსახილველი პროექტის ხარჯების და სოციალური შედეგების შესაბამისობა მონაწილეთა მიზნებისა და სოციალური ინტერესების გათვალისწინებით;

- ეფექტიანობის სხვა სახეობები.

სხვა ავტორებისგან განსხვავებით, ი. ქუქი და პ. მაიერსი სოციალურ-ეკონომიკურ ეფექტიანობას ორ დამოუკიდებელ სახეობად ყოფენ. კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი განსხვავება ის არის, რომ ი. ქუქი და პ. მაიერსი არ განიხილავენ საინვესტიციო პროექტებს მათი მასშტაბის მიხედვით.

ამავდროულად, სხვა სახეობების გარდა, ისინი გამოყოფენ ეკოლოგიურ ეფექტიანობას, რომელიც, ჩვენი აზრით, არ შეიძლება მიეკუთნებოდეს ფინანსურ ინოვაციებს, ვინაიდან ისინი ფინანსურ ბაზარზე ფუნქციონირებენ და არავითარ გავლენას არ ახდენენ გარემომცველ გარემოზე.

ჩვენი აზრით, ფინანსური ინოვაციებთან მიმართებაში, ეფექტიანობა შეიძლება იყოს ეკონომიკური, სამეცნიერო-ტექნიკური (რადგან ფინანსური

²⁷ Cooke, I., Mayers, P. Introduction to Innovation and Technology Transfer / I. Cooke, P. Mayers. - Boston: Artech House, 2016. P. 32.

ინოვაციების შექმნა და დანერგვა წარმოადგენს მეცნიერებაში წვლილის შეტანას, რომელიც მიეკუთვნება საბანკო და არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციებს), საბიუჯეტო (თუ ინოვაციების დაფინანსება ხორციელდება სახელმწიფოს ან რეგიონის ბიუჯეტიდან), სოციალური (ცხრილი 1).

სოციალური ეფექტიანობა, ფინანსური ინოვაციების კუთხით, ცალკეა გამოყოფილი იმასთან დაკავშირებით, რომ ვირტუალური ბანკები როგორც გლობალური ინოვაციები, რადიკალურად ცვლიან კლასიკური ბანკის შესახებ შეხედულებას, ცვლიან მთლიანად საზოგადოების მსოფლმხედველობას. გარდა ამისა, ჩვენი აზრით, ეს არ არის მიზანშეწონილი იმიტომ, რომ ფინანსური ინოვაციების შემოღება შეიძლება განვიხილოთ მხოლოდ ეკონომიკური თვალსაზრისით. ინოვაციების ცოცხალ საქმიანობაზე მნიშვნელოვანი გავლენა აქვს მოსახლეობის რეაქციას.

ცხრილი 1. ფინანსური ინოვაციების დანერგვის ეფექტიანობის სახეები

№	ეფექტიანობის სახეები	ფაქტორები, მაჩვენებლები
1	ეკონომიკური	მაჩვენებლები მხედველობაში ღებულობენ ინოვაციების რეალიზაციასთან დაკავშირებული შედეგებისა და დანახარჯების ყველა სახობის ღირებულებით გამოხატულებას.
2	სამეცნიერო-ტექნიკური	სიახლე, სიმარტივე, სარგებლიანობა, ესთეტიურობა, კომპაქტურობა
3	ფინანსური	გაანგარიშება ეფუძნება ფინანსურ მაჩვენებლებს
4	სოციალური	მაჩვენებლები ღებულობენ მხედველობაში ინოვაციათა რეალიზების სოციალურ შედეგებს

განვიხილოთ თითოეული ტიპის ეფექტიანობა უფრო დეტალურად. დასაწყისისთვის უნდა აღვნიშნოთ, რომ ინოვაციური პროექტის ეფექტიანობის ყველა ინდიკატორის საერთო მაჩვენებელი წარმოადგენს ეფექტიანობის კოეფიციენტის გაანგარიშებას შემდეგი ფორმულების მიხედვით:

$$E = Ef/C \text{ პირდაპირი მაჩვენებელი, } (1)$$

$$E = C/Ef \text{ უკუმაჩვენებელი } (2)$$

სადაც **E** - არის ინოვაციური პროექტის ეფექტიანობის კოეფიციენტი;

Ef - არის პროექტის განხორციელებით მიღებული ეფექტი;

C - არის პროექტის განხორციელების ხარჯები.

ე. ბარათაშვილი და მ. ჩეჩელაშვილი მონოგრაფიაში „ინოვაციური მენეჯმენტი“ წერენ, რომ ინოვაციის ეფექტიანობის მაჩვენებლების შემუშავების დროს მიზანშეწონილია, ფინანსური მაჩვენებლები შეივსოს ხარისხობრივი მონაცემებით (ბანკში განხორციელებული იდეების წილი; დრო, რომელიც გავიდა იდეის გენერაციიდან მის დაწერგვამდე, ა.შ.).²⁸

ჩვენი აზრით, ასეთი პრაქტიკა საშუალებას იძლევა დროულად იდენტიფიცირდეს და გამოვლინდეს მენეჯმენტში არსებული პრობლემები, კრიზისული სიტუაციის დადგომამდე ჩატარდეს პრევენციული ღონისძიებები. იგი გვთავაზობს ინოვაციების ეფექტიანობის განხილვას ინოვაციური კომპლექსის MV მიმდინარე საბაზრო ღირებულების მაჩვენებლების საფუძველზე. მოცემული მაჩვენებლის გამოყენება განპირობებულია იმით, რომ ინოვაციები არის ბანკის ძირითადი რესურსი, რომელიც საშუალებას აძლევს მას, შეინარჩუნოს კონკურენტული უპირატესობები და წინ უსწრებდეს მთელი საბანკო სისტემის კაპიტალიზაციის საშუალო-დარგობრივი ზრდის მაჩვენებლებს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ეს მიდგომა არ შეიძლება იყოს გამოყენებული. ამის შესაბამისად:

$$MV = P / W \quad (3),$$

სადაც **P** - არის მოგების მაჩვენებელი (საბალანსო),

W - არის კაპიტალის საშუალოშეწონილი ღირებულება, რომელიც ჩადებულია ბანკის საინოვაციო კომპლექსში.

ეკონომიკურ ლიტერატურაში ინოვაციების საერთო ეკონომიკური ეფექტიანობის შეფასებისათვის გამოყოფილია შემდეგი მაჩვენებლები:

1. ინტეგრალური ეფექტი;
2. რენტაბელობის ინდექსი;
3. რენტაბელობის ნორმა;
4. დანახარჯების ამოღების პერიოდი.

ინტეგრალური ეფექტით (წმინდა დისკონტირებული მიდგომა) დაწყებული და სამეცნიერო-ტექნიკური და ტექნოლოგიური შედეგების დაწერგვით დამთავრებული - (**EF**):

²⁸ ბარათაშვილი ე., ჩეჩელაშვილი მ. და სხ. ინოვაციური მენეჯმენტი. თბილისი 2014. -342

$$Ef = \sum_t^T \frac{Vt}{(1+E)^t - t6}$$

სადაც

$$\alpha_t = \frac{1}{(1+E)^{t-t6}}$$

- არის შემოსავლების ანდა ხარჯების t_6 დროს მიყვანა დროის საბაზო მომენტთან, რომელიც ხორციელდება t მომენტში,

V_t - არის ნამატი ფულადი ნაკადი (cash flow), რომელიც მიიღება შემუშავებული სიახლის შედეგების დაწერვით საანგარიშო პერიოდის t -მ წელს.

რენტაბელობის ინდექსის მაჩვენებელი წარმოადგენს მოყვანილ შემოსავლებსა და ამავე დროისათვის არსებულ ინოვაციურ დანახარჯებს შორის თანაფარდობას. რენტაბელობის ინდექსის გამოთვლა ხდება ფორმულით:

$$J_R = \frac{\sum_{t=0}^{T_p} I_j \alpha_t}{\sum_{t=0}^{T_p} K_t * \alpha_t}$$

სადაც, J_R - არის რენტაბელობის ინდექსი,

I_j - არის შემოსავალი j პერიოდის განმავლობაში,

K_t - ინვესტიციის ოდენობა ინოვაციების პერიოდში t .

ზემოაღნიშნული ფორმულა მრიცხველში ასახავს ინოვაციის დაწყების დროს წარმოქმნილ შემოსავალს, ხოლო მნიშვნელში - ინოვაციაში ინვესტიციის სიდიდეს, რომელიც დისკონტირებულია ინვესტირების პროცესის დაწყების დროს. რენტაბელობის ნორმა E_p (შემოსვლიანობის შიდა ნორმა ან მოგების შიდა ნორმა ან ინვესტიციის დაბრუნებადობის ნორმა) - არის დისკონტის ნორმა, რომლის დროსაც, გარკვეული წლების განმავლობაში, დისკონტირებული შემოსავლის სიდიდე უტოლდება ინოვაციური ინვესტიციების დონეს. ამ შემთხვევაში, ინოვაციური პროექტის შემოსავლები და ხარჯები განისაზღვრება გამოთვლილ მომენტში დროის მიყვანით.

ეს ინდიკატორი სხვაგვარად ახასიათებს კონკრეტული ინოვაციური გადაწყვეტის მომგებიანობის დონეს, რომელიც გამოხატულია ფასდაკლებით, რომლიდანაც ინოვაციიდან შემოსული ფულადი ნაკადების

სამომავლო ღირებულება დაიყვანება საინვესტიციო სახსრების დღევანდელ ღირებულებამდე. უცხოური პრაქტიკაში, აღნიშნული მაჩვენებელი გამოიყენება საინვესტიციო ანალიზის საწყის ნაბიჯად. შემდეგ სტადიაზე გადადიან მხოლოდ ის ინოვაციური პროექტები, რომელთა შემოსავლიანობის ნორმის მაჩვენებელი შეფასებული იქნება სავარაუდოდ არანაკლებ 15-20%-ისა.

კაპიტალური დაბანდების ამოღების ვადა (T_{n1}), რომელიც გამოითვლება სუფთა შემოსავლიდან, რომელიც იქმნება წარმოების სფეროში სიახლის დანერგვის ხარჯზე (შექმნა ან გამოყენება):

$$T=K: I: T$$

სადაც, K - არის კაპიტალური დაბანდების საერთო რაოდენობა, რომელიც მიმართულია პროდუქციის წარმოების სფეროში ინოვაციების განხორციელებაზე, ლარი;

I - წმინდა შემოსავლის საერთო რაოდენობა, რომელიც მიღებულია წარმოების სფეროში სიახლის დანერგვის პროცესში, ლარი;

T - წარმოების სფეროში სასარგებლო ინოვაციების სარგებლიანად გამოყენების ვადა, წელიწადში.

ინვესტიციის ამოღების პერიოდის გაანგარიშების კიდევ ერთი ფორმულა შეიძლება იყოს ს.დ. ილიენკოვას მიერ წარმოდგენილი ფორმულა:

$$T_0 = K / I$$

K - არის ინოვაციებში საწყისი ინვესტიცია;

I - ყოველწლიური ფულადი შემოსავალი⁴³.

ე. ბარათაშვილი და მ. ჩეჩელაშვილი აღნიშნავენ, რომ საბიუჯეტო ეფექტურობის განსაზღვრის დროს ძირითადი მაჩვენებელს წარმოადგენს საბიუჯეტო ეფექტი, რომელიც პროექტის t - ნაბიჯის (ეტაპი) განხორციელების დროს განისაზღვრება, როგორც პროექტის განხორციელებასთან დაკავშირებული, შესაბამისად I - ბიუჯეტის შემოსავლების P - დანახარჯებზე გადამეტება:

$$B_t = I_t - P_t$$

ინტეგრალური საბიუჯეტო ეფექტი B_T გამოითვლება როგორც დისკონტული საბიუჯეტო ეფექტების ჯამი ან ინტეგრალური საბიუჯეტო შემოსავლების გადამეტება ინტეგრალურ საბიუჯეტო დანახარჯებზე.

$$NDI = \sum_{t=0}^T \frac{B_t - C_t}{(1 + E)^t}$$

სადაც, NDI – არის წმინდა დისკონტრირებული შემოსავალი;

B_t - არის შემოსავლები, რომლებიც მიღწეულია t ნაბიჯზე გათვლით;

C_t - არის დანახარჯები, რომლებიც ხორციელდება იმავე ნაბიჯზე გათვლით;

T - არის დროის პერიოდი.

თუ $NDI > 0$, მაშინ პროექტი ეფექტურია, თუ $NDI < 0$, მაშინ ინვესტორი დაზარალდება.

ფინანსური ინოვაციების დანერგვის სამეცნიერო-ტექნიკური ეფექტიანობა მდგომარეობს ზოგადად საბანკო სექტორის განვითარებაში: ესაა ტექნიკა და ტექნოლოგიები, რომლებიც გამოიყენება საბანკო სფეროში; ბანკებისა და არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციების სფეროს მეცნიერების განვითარება.

ფინანსური ინოვაციების **სოციალური ეფექტიანობა** მდგომარეობს იმაში, რომ ისინი ხელს უწყობენ ცხოვრების ხარისხის, საერთო კეთილდღეობის, პერსონალის მუშაობის პირობების, პროდუქტიულობის ზრდის ამაღლებას და სასიცოცხლო გარემოს განახლების დაჩქარებას. საყოველთაო კომპიუტერიზაცია საშუალებას იძლევა მოვახდინოთ სამუშაო პროცესის ოპტიმიზაცია. გარდა ამისა, ისინი აჩქარებენ საცხოვრებელი გარემოს განახლებას. ჩვენი აზრით, სოციალური ეფექტურობის გამოვლინება არ შეიძლება პირდაპირ ან ირიბად იყოს გაზომილი, აქ უნდა შემოვიფარგლოთ მხოლოდ ხარისხით, კვლევის მაგალითად გამოდგება სოციოლოგიური გამოკითხვა.

საბანკო სექტორში ფინანსური ინოვაციების ეფექტიანობის ინდიკატორების განხილვის შემდეგ, განვიხილავთ ბანკებსა და არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციებში ინოვაციების დანერგვის მიზნობრივი ეფექტების შეფასების საკუთარ მაჩვენებლებს.

ჩვენი აზრით, ეკონომიკური ეფექტი შეიძლება განისაზღვროს საკრედიტო ორგანიზაციის მიერ ერთ კლიენტზე გათვლით მიღებული შემოსავლების და სოციოლოგიური გამოკითხვით მიღებული სოციალურ-ფსიქოლოგიური ეფექტის საფუძველზე, ხოლო სამეცნიერო ტექნიკური ეფექტი განისაზღვრება სარეიტინგო შეფასების საფუძველზე. უნდა შევნიშნოთ, რომ თეორიულად შესაძლებელია, საბიუჯეტო ეფექტს ადგილი ქონდეს მხოლოდ ბანკებში, რადგან არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციები ფინანსდება მხოლოდ კერძო კაპიტალის მეშვეობით.

კომერციული ბანკების შემოსავლები გაიზარდა ფინანსური ინოვაციების დანერგვის შემდეგ. მაგალითად, TBC ბანკში, ინტერნეტ-ბანკინგის და ექსპრეს დაკრედიტების დანერგვის შემდეგ შემოსავლები 812 373 ათას ლარს შეადგენს. ანუ 200-ჯერ გაიზარდა. მოცემული ბანკი ყველაზე ინოვაციური ბანკია ქვეყნის ბანკებს შორის. იგი აქტიურად ნერგავს სხვადასხვა ფინანსურ ინოვაციებს.

სოციალურ-ფსიქოლოგიური ეფექტი განისაზღვრება მოსახლეობის რეაგირებით კომერციული ბანკების და არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციების მიერ ინოვაციების დანერგვაზე (რაც უფრო მაღალია საკრედიტო ორგანიზაციების მიერ მომსახურების გაწევით საზოგადოებრივი კმაყოფილების და ფინანსური განსწავლულობის დონე, მით უფრო მაღალია ფინანსური ინოვაციების შემოღებით გამოწვეული სოციალური ეფექტი).

ფინანსური ინოვაციებისადმი მოსახლეობის რეაგირების გამოვლენის მიზნით, ჩავატარეთ ემპირიული კვლევა, რომელშიც მონაწილეობა მიიღო 150 რესპონდენტმა 18-დან 60 წლამდე, დაუმთავრებელი უმაღლესი, უმაღლესი და საშუალო განათლებით. 120 გამოკითხული არის საქართველოს მოქალაქე და 30 რესპონდენტი უცხოელი. ყველას შევთავაზეთ პასუხი გასცათ ანკეტის კითხვებზე, რომლებიც ეხებოდა ბანკების და არასაბანკო საკრედიტო ორგანიზაციების მიერ ჩატარებული ფინანსურ ინოვაციების მიმართ განწყობას და მათ ფინანსურ განათლებას.

კითხვაზე *"როგორ შეაფასებთ ფინანსურ სფეროში ინოვაციის დონეს?"* გამოკითხულთა 14.3% უპასუხა, რომ აძლევენ მაღალ შეფასებას; 9.1% - შეაფასა როგორც დაბალი; 40.3% - ჩათვალა, რომ ალბათ უფრო დაბალია; 36.4% - შეაფასა, რომ ალბათ უფრო მაღალია. პასუხების დიდ ნაწილში შეიმჩნეოდა განსაზღვრება „ალბათ უფრო“ რომელიც, ჩვენი აზრით, შეიძლება აიხსნას არასაკმარისი ფინანსური განათლებით და უნდობლობით მთლიანად საბანკო სექტორის მიმართ. ზოგადად, თუ შევკრებთ პასუხს „დაბალი“ და „ალბათ უფრო დაბალი“ და „ალბათ უფრო მაღალი“ და „უფრო მაღალი“, მაშინ შედეგები დალაგდება 49 - 51% საზღვრებში.

დასკვნა. ამგვარად, კვლევამ აჩვენა, რომ საკრედიტო ორგანიზაციების მომსახურებით საქართველოს მოქალაქეების კმაყოფილების დონე 20% -ზე ნაკლებია (უცხოეთში - 79%), რაც სოციალური ეფექტის დაბალი დონის მაჩვენებელს წარმოადგენს.

გარდა ამისა, ფინანსური ინოვაციების სოციალური ეფექტის განსაზღვრის მნიშვნელოვანი ფაქტორია მოსახლეობის ფინანსური განათლებულობის დონე. კვლევამ აჩვენა, რომ ფინანსური განათლება საქართველოში საკმაოდ დაბალ დონეზეა განვითარებული. მოსახლეობის მხოლოდ 27% არის დაინტერესებული საბანკო სექტორში შემოღებული ინოვაციებით (უცხოეთში საშუალო მაჩვენებელია 63%). მაგრამ დაახლოებით 52% (უცხოეთში საშუალო მაჩვენებელია 88%) აქტიურად იყენებს დისტანციურ ტექნოლოგიებს: ინტერნეტ-ბანკინგი, მობილური ბანკინგი და ა.შ.

დისტანციური მომსახურების გამოყენების შედარებით დაბალი წილი აიხსნება სისტემაში ხშირი გამორთვებით (47%), პერსონალური მონაცემების დაცვის დაბალი დონით (32%) და მთელი საბანკო სექტორის მიმართ უნდობლობით (21%). ეს ყველაფერი საშუალებას გვაძლევს დავასკვნათ, რომ ფინანსური ინოვაციების დანერგვით გამოწვეული სოციალური ეფექტი დაბალ დონეზე რჩება.

ჩვენი აზრით, საქართველოში იმდენად არ დგას ფინანსური განათლების სრულყოფის საკითხი, რამდენადაც აუცილებელია შეიქმნას ფინანსურად გათვითცნობიერებული საზოგადოება.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. Платон, «Государство», <https://www.twirpx.com/file/1973437/>
2. ბარათაშვილი ე., ჩეჩელაშვილი მ. და სხ. ინოვაციური მენეჯმენტი. თბილისი 2014.-342
3. Мессии, Д., Квинтас, П., Уилд, Д. Линейная модель инноваций: за и против. Трансфер технологий и эффективная реализация инноваций [Текст] /Д. Мессии, П. Квинтас, Д. Уилд. - М.: АНХ, 2019. - С. 141
4. Schurenberg, E. Eight financial Inovations to believe in [ელექტრონული რესურსი] - წვდომის რეჟიმი: moneywatch.bnet.com. (მომართვის თარიღი 01/24/2015)
5. Хоминич, И. Инновационный менеджмент банковской деятельности[Текст] / И.П. Хоминич // Банковские услуги. - 2017. - № 3. - С.17.
6. საბანკო ინოვაციები [ელექტრონული რესურსი], ხელმისაწვდომია: <http://www.banki.ru/blog/yantipov>